

АНОТАЦІЯ

Михальська В. В. Політика управління постконфліктними територіями. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія». – Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2020.

Здійснено комплексне дослідження політики управління постконфліктними територіями як управлінського процесу, який локалізується в межах території, що зазнала впливу збройного конфлікту, розглядається як ресурс різними політичними акторами, потребує встановлення інституційного порядку і подолання наслідків конфлікту.

Політику управління постконфліктними територіями досліджено через категорії: «постконфліктна територія», «збройний конфлікт», «постконфлікт», «постконфліктне управління», «політика управління». Вивчення предмету дослідження стало можливим завдяки міждисциплінарним теоретико-методологічним підходам і методам політичної науки, політичної географії, геополітики, міжнародних відносин, політичної регіоналістики, конфліктології, права і політичного менеджменту.

Обґрунтовано, що в контексті вивчення політики управління постконфліктними територіями немає потреби вивчати територію як предмет конфлікту. Доведена доцільність вивчення такої території в якості простору, що зазнав впливу збройного конфлікту, внаслідок чого має зруйновану систему управління або ослабкі інституційні форми розвитку, що потребують розбудови «з нуля» або реінтеграції в національну систему вищого рівня.

Виявлено специфіку впровадження управлінських практик такими постконфліктними територіями, як: частина території Хорватії – Славонія, Баранія та Західний Срієм, Таджикистан, Бангладеш, Косово, Руанда, Камбоджа, Нікарагуа, Мозамбік, Боснія і Герцеговина, С'єра-Ліоне.

У межах категоріального апарату, за допомогою вказаних наук і наукових напрямів, визначено «постконфлікт» як стадію зіткнення інтересів двох і більше акторів, що настає після завершення основних етапів конфлікту. Авторкою розглядалися такі випадки, де дві чи більше держави, або держава(-и) в особі уряду та певне(-і) організоване повстанське(-і) угруповання ставали суб'єктами збройного протистояння.

Для деталізації категорії «постконфлікт» із використанням категорій політології, міжнародного права та міжнародних відносин надано характеристику форм та типів завершення конфлікту. Наведено авторське формулювання ознак завершення конфлікту: 1) досягнення сторонами конфлікту згоди щодо постконфліктного управління, 2) отримання стороною (сторонами) конфлікту або третьою стороною повного суверенітету (інституційного контролю) над територією, що раніше була охоплена конфліктом та 3) визнання з боку міжнародної спільноти факту закінчення конфлікту і формування легітимних інститутів. Значення міжнародного визнання для завершення конфлікту обґрунтовано за допомогою концепції «сепаратистських держав», що таке визнання не отримали, та компаративного аналізу кейсів «Косово» та «Придністров'я».

У роботі обґрунтовано використання поняття «політика управління», що змістовно визначається у цілеспрямованій сукупності рішень і дій, спрямованих на задоволення політичних інтересів і базується на теоретичному підґрунті публічної політики, державного управління і кризового менеджменту. Визначені актори управління постконфліктними територіями, їх місце та роль у синергії постконфліктних процесів та встановленні інституційного порядку в межах території, що досліджується. Поняття «управління постконфліктними територіями» також доповнено за допомогою його зіставлення з поняттям «управління кризовою ситуацією». З огляду на це, управлінська система постконфліктної території наділена в роботі певними ознаками, що лежать в площині гібридності політичних режимів, психології політичного лідерства, форм взаємодії між стейкхолдерами території.

Виявлено конфліктність впливу і стратегій міжнародних та національних акторів на управління постконфліктними територіями, що обґрунтовано за допомогою дослідження генези ставлення міжнародних та національних акторів до управління постконфліктними територіями та їх політичних інтересів на постконфліктних територіях. Заявлено, що на постконфліктних територіях міжнародні організації виконують свої статутні функції, обґрунтовуючи цим своє функціонування в умовах кризи системи міжнародного права та міжнародних відносин, а світові держави-лідери реалізують свої геополітичні інтереси, впроваджуючи модель «ліберального миру» на територіях, вразливих до зовнішніх впливів.

Виявлено, що інтереси національних та міжнародних акторів збігаються в частині досягнення створення умов, за яких буде нівельовано вплив доконфліктної конфронтації цінностей, а мир (як форма співіснування) для більшості населення постконфліктної території буде вважатися найвищою цінністю. До дослідження введено концепт миротворчості як діяльності по встановленню миру (порядку системи), що підтримує та посилює інститути, які сприяють мирному співіснуванню та мінімізують конфліктогенні чинники.

Спираючись на ці умови, сформульовано критерії ефективності політики управління постконфліктною територією, що можуть висуватися як індикатори аудиту конкретних управлінських практик на постконфліктній території. На базі цих критеріїв досліджено політику управління через інституційні та неінституційні практики у трьох секторах суспільного життя: - безпека (демобілізація, роззброєння, реінтеграція; реформування системи органів безпеки; перехідне правосуддя); - економіка (міжнародна фінансова допомога; постконфліктний економічний розвиток; примирення через економіку; відновлення майнових прав внутрішньо переміщених осіб); - соціокультурна сфера (освітня, інформаційна та культурна політики). Обрані практики описано та проаналізовано, спираючись на постінституціональні та синергетичні підходи політичної науки.

Спираючись на запропоновану конфліктність стратегій національного та міжнародного рівнів щодо управління постконфліктними територіями запропоновано дві «ідеальні» (з боку її ініціатора) моделі національного та міжнародного управління постконфліктними територіями. Моделі побудовано, спираючись на досвід трьох постконфліктних територій – Хорватії, Таджикистану та Руанди. Вибір територій обґрунтовано умовами завершення конфліктів на цих територіях, фактом сформованості суб'єктів управління з чіткими інструментами, механізмами та довгостроковими перспективами розвитку політичної системи.

Запропоновано структуру моделей управління постконфліктними територіями, що містить суб'єктно-об'єктні кореляції (актори з їхніми цілями, ресурсами, діями), цінності і принципи управління, методи, інструменти та механізми управління, в тому числі інструменти впливу й зворотний зв'язок у системі управління.

Унаслідок моделювання двох «ідеальних» типів управління виявлено, що конфліктогенність підходів полягає, зокрема, в різному характері взаємозв'язку між урядом та населенням, різних цінностях і принципах управлінських практик. На прикладному рівні конфліктність окреслено питаннями про здатність уряду постконфліктної території делегувати повноваження громадянському суспільству, як і здатність громадянського суспільства ці повноваження прийняти та реалізувати, а також здатність і готовність усіх членів політики, як уряду, так і населення, «проговорити» минулий конфлікт та прийняти його наслідки, не створюючи при цьому передумов для реверсу. На основі попередніх висновків обґрунтовано, що ключовими потребами управління постконфліктними територіями є потреба у: - багатозадачних кадрах, які зможуть вирішувати масштабний обсяг питань щодо управління постконфліктними територіями; - постійному зборі інформації та системному моніторингу ефективності управлінських практик.

В умовах незавершеного збройного конфлікту на Сході України та в Криму, запропоновано модель інтегрального аудиту постконфліктної

території. Модель базується на трирівневому аналізі постконфліктної території: 1) аналіз конфлікту (передумови та причини, динаміка, умови завершення); 2) спеціалізоване дослідження території (демографічний та економічний аудит, дослідження системи управління, аналіз соціальних елементів діяльності суспільства); 3) дослідження специфічних постконфліктних маркерів (географія забруднення вибухонебезпечними предметами; облік комбатантів; облік осіб, які були залучені у пропагандистську та управлінську діяльність; обіг зброї та інших незаконних об'єктів).

На основі «ідеальних типів» моделей міжнародного та національного управління, а також на основі моделі аудиту для України, розглянуто декілька умовних сценаріїв завершення конфлікту на сході України та моделей управління постконфліктними територіями, які можуть бути реалізовані за цих сценаріїв. За критеріями контролю над управлінням постконфліктною територією та здатністю здійснювати цей контроль обрано найбільш оптимальний сценарій завершення конфлікту – завершення конфлікту в ОРДЛО встановленням повного українського суверенітету над тимчасово окупованими територіями (ТОТ) та збереження Україною курсу на НАТО і ЄС за умови сильного політичного лідерства в Україні. За умови реалізації цього сценарію уможливиться спрямування більшості практик управління на реінтеграцію цих територій в українське політичне і правове поле, а також посилення діяльності з управління постконфліктними територіями за допомогою ресурсів як міжнародних фінансових структур, так і ресурсів тих територій України, що не перебували під впливом конфлікту.

Ключові слова: конфлікт і постконфлікт, збройний конфлікт, постконфліктна територія, політика управління територією, управлінські практики, миротворчість.

ABSTRACT

Mykhalska V. V. Management policy of post-conflict territories. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for the acquisition of a scientific degree of PhD by the speciality 052 “Political Science”. – Vasyl’ Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2020.

A comprehensive study of management policy of post-conflict territory is done. It is characterized as a management process that is localized within the territory affected by the armed conflict. It is seen as a resource by various political actors and requires the establishment of institutional order and overcoming the consequences of the conflict.

Management policy of post-conflict territories was studied through its components: “post-conflict territory”, “armed conflict”, “post-conflict”, “post-conflict management”. The study of the subject became possible due to interdisciplinary theoretical and methodological approaches and methods of political science, political geography, geopolitics, international relations, political regionalism, conflict studies, law and management.

It is substantiated that in the context of studying the management policy of post-conflict territory, there is no need to study the territory as a subject of conflict. The expediency of studying such a territory as a space affected by the armed conflict is argued. As a result of the conflict the territory has a ruined system of governance or weak institutional forms of development that require development “from scratch” or reintegration into a national high-level system.

The specifics of the implementation of management practices in several post-conflict territories is determined. These are: part of the territory of Croatia - Slavonia, Baranya and Western Srijem, Tajikistan, Bangladesh, Kosovo, Rwanda, Cambodia, Nicaragua, Mozambique, Bosnia and Herzegovina, Sierra Leone.

Within the categorical apparatus of outlined sciences and research areas, “post-conflict” is defined as a stage of conflict of interests between two or more actors, which occurs after the completion of the main stages of the conflict. The

author considered cases where two or more states, or the state(s) represented by the government and a certain organized insurgent group(s) became the subjects of armed confrontation.

To detail “post-conflict” using the categories of political science, international law and international relations, a description of the forms and types of the end of the conflict is provided. The author's concept of the signs of the end of the conflict is provided. These are: 1) the parties to the conflict agree on post-conflict management, 2) the party (parties) or a third party obtains full sovereignty (control) over the territory previously covered by the conflict and 3) the end of the conflict and the formation of legitimate institutions is recognized by international community. The importance of international recognition for ending the conflict is justified by the concept of “separatist states” that have not received such recognition, and a comparative analysis of the cases of Kosovo and Transnistria.

The use of the term “management policy” in this work is substantiated. The term means a purposeful set of decisions and actions aimed at satisfying political interests. It is based on the theoretical basis of public policy, public administration and crisis management. Actors of management of post-conflict territories, their place and role in the synergy of post-conflict processes and establishment of institutional order within the territory under study are identified. The concept of “management of post-conflict territory” is also complemented by its comparison with the concept of “crisis management”. The management system of the post-conflict territory is endowed with certain features that lie in the field of hybridity of political regimes, the psychology of political leadership, forms of interaction between the stakeholders of the territory.

The conflict of influence and strategies of international and national actors in the management of post-conflict territories is revealed, which is substantiated by studying the genesis of the attitude of international and national actors to the management of post-conflict territories and their political interests in post-conflict territories. It is stated that in post-conflict territories, international organizations perform their statutory functions, thus justifying their functioning in a crisis of

international law and international relations, and world leaders realize their geopolitical interests by implementing a model of “liberal peace” in areas vulnerable to external influences.

It was found that the interests of national and international actors coincide in terms of achieving conditions in which the impact of pre-conflict confrontation of values will be leveled, and peace (as a form of coexistence) will be considered the highest value for the majority of the post-conflict population. The study introduces the concept of peacebuilding as an activity to establish peace (order of the system), which supports and strengthens institutions that promote peaceful coexistence and minimize conflict-generating factors.

Based on these conditions, the criteria for the effectiveness of management policy of post-conflict territory are formulated, that can be put forward as indicators of the audit of specific management practices in the post-conflict area. Based on these criteria, the management policy is studied through institutional and non-institutional practices in three sectors of public life: from the security sector (demobilization, disarmament, reintegration; reform of the security system; transitional justice), from economics (international financial assistance; post-conflict economic growth; reconciliation through economics; restoration of property rights of internally displaced persons) and from the socio-cultural sphere (education, information and cultural policy). Selected practices are described and analyzed based on post-institutional and synergetic approaches of political science.

Based on the proposed conflict of strategies of national and international levels regarding the management of post-conflict territories, two “ideal” (from the side of its initiator) models of national and international management of post-conflict territories are proposed. The models are based on the experience of three post-conflict territories – Croatia, Tajikistan and Rwanda. The choice of territories is justified by the conditions of the end of conflicts in these territories, the fact of formation of actors of government with clear tools, mechanisms and long-term prospects for the development of the political system.

The structure of models of management of post-conflict territories is proposed that contains subject-object correlations (actors with their purposes, resources, actions), values and principles of management, methods, tools and mechanisms of management, including tools of influence and feedback in management system.

As a result of modeling of two “ideal” types of governance, it has been found that the conflict approaches lie down, in particular, in the different nature of the relationship between government and the population, different values and principles of management practices. At the applied level, conflict is defined by the ability of the post-conflict government to delegate authority to civil society, as well as the ability of civil society to accept and implement it, and the ability and willingness of all policy makers, both government and the public, to “discuss” the conflict and accept its consequences, without creating the preconditions for reversal. Based on the previous conclusions, it is substantiated that the key needs of post-conflict management are the need for: - multitasking staff that will be able to address a wide range of issues related to the management of post-conflict areas; - constant collection of information and systematic monitoring of the effectiveness of management practices.

In the conditions of unfinished armed conflict in the East of Ukraine and in the Crimea, the model of integrated audit of the post-conflict territory is offered. The model is based on a three-level analysis of post-conflict territory: 1) analysis of the conflict (preconditions and reasons, dynamics, conditions of completion); 2) specialized study of the territory (demographic and economic audit, study of the management system, analysis of social elements of society); 3) study of specific post-conflict markers (geography of contamination of explosives; registration of combatants; registration of persons involved in propaganda and management activities; circulation of weapons and other illegal objects).

Several scenarios of conflict resolution in eastern Ukraine and post-conflict territory management models that can be implemented in these scenarios are considered based on the "ideal types" of international and national governance models, as well as on the audit model for Ukraine. According to the criteria of

control over the management of post-conflict territory and the ability to exercise this control, the most optimal scenario for ending the conflict is the ending of the conflict in separate districts of Donetsk and Luhansk regions by establishing full Ukrainian sovereignty over the territory and maintaining Ukraine's NATO and EU course with strong leadership in Ukraine. In implementing this scenario, it will be possible to direct most management practices to the reintegration of these territories into the Ukrainian political and legal field, as well as to strengthen post-conflict management with the resources of both international financial structures and non-conflict-affected areas of Ukraine.

Key words: conflict and post-conflict, armed conflict, post-conflict territory, management policy of post-conflict territory, management practices, peacebuilding.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

1. Михальська В. В. Політика управління постконфліктною територією на прикладі Руанди. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки: збірник наукових праць*, 2017. Вип. 1(13). С. 131-144.
2. Михальська В. В. Міжнародна адміністрація як суб'єкт політики управління постконфліктними територіями: досвід Хорватії. *Актуальні проблеми політики*, 2017. Вип. 59. С. 120-129
3. Михальська В. В. Міжнародний вплив на політику управління постконфліктними територіями. *Політичне життя*, 2017. № 3. С. 65-69.
4. Михальська В. В. Постконфліктні управлінські практики в економічній політиці. *Політичне життя*, 2018. № 2. С. 55-60
5. Михальська В. В. Аудит постконфліктної території: досвід для України. *Політичне життя*, 2019. № 2. С. 74-79.

Статті у періодичних наукових виданнях інших держав, включених до міжнародних наукометричних баз

6. Mykhalska V. Efficiency of post-coflict management policy. *European Journal of Transformation Studies*, 2019. Vol. 7. No.1. P. 127-136 (Web of Science).
7. Mykhalska V. Management of post-conflict territory as a form of governance. *European Political and Law Discourse*, 2020. Vol. 7. Issue 1. P. 139-143.

Праці, що додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Михальська В.В. Фактор ідентичності у постконфліктній політиці. *Наук. записки НУ «Острозька академія». Серія: культурологія. Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур: матеріали X*

міжнародної наукової конференції (Острог, 12-13 травня 2017 року). Острог, 2017. вип. 18. С. 249-250

2. Михальська В.В. Міжнародна технічна допомога на постконфліктній території: український вимір. *Україна в сучасному європейському просторі в умовах зовнішньополітичних викликів: збірник наук. праць Міжнар. наук.-практ. конференції (Переяслав-Хмельницький, 18-19 травня 2017 року). Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 142-144*

3. Михальська В.В. Вплив неурядових організацій на дискурси постконфліктної політики. *Політичні та правові дисонанси в сучасних українських реаліях: збірник матеріалів ХХХ Харківських політологічних читань (м. Харків, 16 червня 2017 року). Харків, 2017. С. 153-156*

4. Михальська В.В. Передумови авторитаризму у постконфліктному суспільстві. *Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 12-13 жовтня 2017 р.). Івано-Франківськ, 2017. С. 120-121.*

5. Михальська В.В. Мета політики управління постконфліктними територіями. *Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 17 квітня 2018 р.). Чернівці, 2018. С. 119-121.*

6. Михальська В.В. Формування іміджу постконфліктними територіями: уроки для України. *Збірка матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Урбаністичні студії: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Дніпро, 25 квітня 2018 року). Дніпро, 2018. С. 225-227.*